

V Bruseli 17. 10. 2013
COM(2013) 713 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

**Výročná správa o aktivitách Európskej únie v oblasti výskumu a technického rozvoja
v roku 2012**

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Výročná správa o aktivitách Európskej únie v oblasti výskumu a technického rozvoja v roku 2012

1. PODKLADOVÉ INFORMÁCIE PRE VÝROČNÚ SPRÁVU O AKTIVITÁCH V OBLASTI VÝSKUMU A TECHNICKÉHO ROZVOJA

Výročná správa o aktivitách Európskej únie v oblasti výskumu a technického rozvoja je vypracovaná podľa článku 190 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Účelom tejto správy je poskytnúť stručný, ale nie vyčerpávajúci prehľad hlavných opatrení vo vykazovanom roku. Hoci formálne nepatria do pôsobnosti tejto správy, sú do nej zahrnuté niektoré informácie týkajúce sa Zmluvy o Euratome.

2. ŠIRŠÍ POLITICKÝ KONTEXT V ROKU 2012

V roku 2012 sa prístup Únie k štrukturálnym reformám a zlepšeniu konkurencieschopnosti riadil stratégiou Európskej únie pre rast a zamestnanosť – Európa 2020. Priority činnosti v roku 2012 boli zdôraznené v ročnom prieskume rastu za rok 2012¹.

Rok sa začal v neľahkých podmienkach. Prevládal pokles dôvery k euru, hospodársky rast ochaboval a čo je najdôležitejšie, presvedčenie občanov, že Európa dokáže vyriešiť svoje problémy, dosiahlo historické minimum².

Európska únia naďalej bojovala proti kríze. Komisia v návrhu plánu na dokončenie hospodárskej a menovej únie predstavila dlhodobú víziu, ako aj konkrétne kroky, ktoré treba podniknúť v krátkodobom a strednodobom horizonte.

Zistila, že spôsob fungovania európskej ekonomiky treba zmeniť tak, aby sa intenzívnejšie prejavili silné stránky, ktoré Európa môže uplatniť v hospodárstve zajtrajška vyznačujúcim sa vysokým stupňom inovácií, znalostí a zručností. V stratégii Európa 2020 sa preto výskum, technológie a inovácie kladú do popredia činností, ktoré majú pomôcť Európe vymaniť sa zo súčasnej hospodárskej krízy a budovať inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. V týchto oblastiach spočíva nevyužitý potenciál európskeho hospodárstva. Vďaka nim možno dosiahnuť jeho vyššiu inovatívnosť, produktívnosť a konkurencieschopnosť pri využívaní menšieho objemu zdrojov a znižovaní jeho vplyvu na životné prostredie³.

Komisia v rámci siedmeho rámcového programu (FP7) oznámila konečný a doposiaľ najväčší súbor výziev na predloženie návrhov. Financovanie – prístupné pre organizácie a podniky vo všetkých členských štátoch EÚ a partnerských krajinách – tvorí významný podiel navrhovaného rozpočtu na rok 2013 vo výške 10,8 miliardy EUR.

¹ KOM(2011) 815 v konečnom znení, 23. 11. 2011.

² Štandardný Eurobarometer 78, jeseň 2012. Verejná mienka v EÚ.

³ Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva – aktualizácia oznámenia o priemyselnej politike, COM(2012) 582 final.

Toto oznámenie prišlo len niekoľko dní po tom, ako vedúci predstavitelia EÚ zdôraznili dôležitosť výskumu a inovácií v Pakte pre rast a zamestnanosť⁴ ako neoddeliteľnej súčasť reakcie Európskej únie na hospodársku a finančnú krízu.

3. INOVÁCIA V ÚNII

Cieľom iniciatívy Inovácia v Únii, ktorú Komisia spustila v októbri 2010 ako súčasť stratégie Európa 2020, je vytvoriť dobre fungujúce hospodárstvo založené na inováciách, čerpajúce z nápadov a kreativity, ktoré je schopné zapojiť sa do globálnych hodnotových reťazcov, využiť príležitosti, získať nové trhy a vytvárať kvalitné pracovné miesta.

3.1. Monitorovanie pokroku dosiahnutého v oblasti inovácií

Z celkového hľadiska bol pokrok pri vytváraní politického rámca pre iniciatívu Inovácia v Únii veľmi pozitívny: na dobrej ceste je viac ako 80 % iniciatív vrátane programov Európsky výskumný priestor (EVP) a Horizont 2020. Princíp „inteligentnej fiškálnej konsolidácie“ – t. j. ochrana, resp. zvýšenie výdavkov podporujúcich rast, napríklad na výskum a vývoj – je už zakotvený v európskom semestri. Podnikateľské prostredie v Európe sa stane priaznivejším voči inováciám vďaka opatreniam jednotného trhu, akými sú napríklad európsky patent s jednotným účinkom, rýchlejšie stanovovanie noriem, modernizované pravidlá EÚ týkajúce sa verejného obstarávania a európsky pas pre fondy rizikového kapitálu. Európske partnerstvá v oblasti inovácií zlučujú zdroje a sústreďujú opatrenia na strane dopytu a ponuky týkajúce sa kľúčových spoločenských výziev.

Postavenie Európy vo svete je stále pomerne silné. Európskej únii patrí v celosvetovom meradle popredné miesto, pokiaľ ide o vytváranie vysoko kvalitných vedeckých a inovačných produktov. Stále na ňu pripadá najväčší podiel príjmov vytvorených v globálnych hodnotových výrobných reťazcoch. Od roku 2008 EÚ zlepšila svoju výkonnosť v oblasti inovácií a náskok, ktorý pred ňou majú USA a Japonsko, znížila skoro o polovicu. Takisto si z hľadiska inovácií zachováva významný náskok pred Brazíliou, Indiou, Ruskom a Čínou, hoci Čína ju rozhodne dobieha. Okrem toho Južná Kórea od roku 2008 takmer strojnásobila svoj predstih v oblasti inovácií pred EÚ a zastáva v tejto oblasti spolu s USA vedúce postavenie.

Zatiaľ čo verejné výdavky na výskum a vývoj sa v priebehu krízy ďalej zvýšili, keďže vlády sa usilovali udržať svoje investície do oblasti výskumu a vývoja, a tým motivovať podniky k investovaniu, najnovšie údaje poukazujú na možné zvrátenie tohto trendu. V roku 2011 sa celkový rozpočet na výskum a vývoj v 27 členských štátoch EÚ mierne znížil prvýkrát od začiatku krízy. Mimoriadna dĺžka a tvrdosť súčasnej krízy by však mohla začať ohrozovať politickú zrodu v EÚ, pokiaľ ide o potrebu ochraňovať investície do výskumu a vývoja. Kríza zároveň odhalila štrukturálne nedostatky v rámci výkonnosti EÚ v oblasti inovácií a zdôraznila potrebu komplexnejších reforiem, ktoré zvýšia efektívnosť a účinnosť systémov výskumu a inovácií v jednotlivých štátoch. Medzi možné cesty k dosiahnutiu tohto cieľa patria stratégie inteligentnej špecializácie, lepšia prepojenosť medzi verejným výskumom a podnikateľskými inováciami, ako aj zlepšenie rámcových podmienok pre podnikateľské investície.

⁴ Prijatý Európskou radou v dňoch 27. – 28. júna 2012.

Z prehľadu výsledkov inovácií v Únii na rok 2013⁵ vyplýva, že proces zblížovania v inovačnej výkonnosti členských štátov sa zabrzdil. Keďže zblížovanie bolo dominantným modelom od zavedenia prehľadu výsledkov inovácií v roku 2001, signalizuje to, že existuje jasné riziko zvýšenia rozdielov v oblasti inovácií. Vzhľadom na pokračovanie a prehľbovanie krízy, ako aj zvyšovanie rozdielov v raste medzi niektorými európskymi regiónmi sa zvyšuje aj potreba rýchlo realizovať iniciatívu Inovácia v Únii a prehĺbiť ju v oblastiach, ktoré majú rozhodujúci význam pre inovácie, ako napríklad vysokoškolské vzdelávanie, inovačné podnikanie a opatrenia na strane dopytu. Takisto treba udržať krok v oblastiach, ako je sociálna inovácia. Okrem toho prebiehajú prípravné práce na maximalizáciu budúcich synergických efektov medzi programom Horizont 2020 a štrukturálnymi fondmi v súvislosti s inteligentnou špecializáciou.

3.2. Riešenie spoločenských výziev: Európske partnerstvá v oblasti inovácií

Koncepcia európskeho partnerstva v oblasti inovácií na urýchlenie vývoja a zavádzanie inovácií na riešenie spoločenských výziev vstúpila v roku 2012 do novej fázy. Pilotný projekt aktívneho a zdravého starnutia (AHA) prešiel z fázy plánovania do realizačnej fázy a navrhla sa koncepcia pre ďalšie štyri oblasti. Reakcia na výzvu k záväzkom v rámci partnerstva AHA bola povzbudivá – priniesla 261 záväzkov ku konkrétnym opatreniam, viac ako 50 krajov a obcí sa ponúklo ako referenčné miesta a na internetové fórum inovačných nápadov sa prihlásili stovky partnerov.

Po schválení strategického vykonávacieho plánu pilotného projektu predložila Komisia návrhy nových európskych inovačných partnerstiev (EIP) v oblastiach poľnohospodárskej produktivity a udržateľnosti, surovín, vody a inteligentných miest a obcí. Po schválení Radou predložilo EIP zamerané na vodné hospodárstvo v decembri 2012 strategický vykonávací plán. Očakáva sa, že v záujme čo najrýchlejšej realizácie strategických vykonávacích plánov dôjde počas roku 2013 k predloženiu týchto plánov zo strany EIP zameraných na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť, suroviny a inteligentné mestá a obce.

4. REALIZÁCIA EURÓPSKEHO VÝSKUMNÉHO PRIESTORU

Komisia v nadväznosti na závery Európskej rady týkajúce sa dokončenia EVP prijala oznámenie o posilnenom partnerstve v oblasti EVP pre excelentnosť a rast⁶, v ktorom navrhla efektívne vnútroštátne výskumné systémy, optimálnu nadnárodnú spoluprácu a hospodársku súťaž, otvorený pracovný trh pre výskumných pracovníkov, rodovú rovnosť a uplatňovanie rodového hľadiska v oblasti výskumu a prístup k vedeckým poznatkom a ich šírenie. Partnerstvo sa sústreďuje na posilnenie partnerského prístupu medzi členskými štátmi, Komisiou a zainteresovanými výskumnými organizáciami. Tento prístup schválila Rada⁷.

EVP je súčasťou iniciatívy Inovácia v Únii a v rámci programu Horizont 2020 sa mnohými spôsobmi podporuje jeho vytvorenie. Je to jedna z kľúčových štrukturálnych reforiem na podporu rastu v Európe a získava si čoraz väčšie uznanie. V dôsledku kombinovaného účinku dosiahnutia cieľa vyčleniť 3 % HDP v EÚ na výskum, programu Horizont 2020 a zvýšenia podielu nadnárodného financovania (v súčasnosti 0,8 %) vďaka dokončeniu EVP by sa mohlo

⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2013_en.pdf.

⁶ COM(2012) 392 final, 17. 7. 2012.

⁷ Závery z 3208. zasadnutia Rady pre konkurencieschopnosť z 11. 12. 2012.

do roku 2030 vygenerovať dodatočné HDP až vo výške 445 miliárd EUR a 7,2 milióna ďalších pracovných miest⁸.

Základným prvkom tohto partnerského prístupu je spoločné vyhlásenie Komisie a piatich významných zainteresovaných výskumných organizácií⁹ zo 17. júla 2012, v spojení s písomnými záväzkami stanovenými v memorandách o porozumení. Vyplýva z nich, že tieto organizácie dosiahnu do konca roka 2013 značný pokrok.

Oznámenie o EVP sa bude vykonávať s podporou mechanizmu monitorovania EVP (EMM), ktorého cieľom je zhromažďovať informácie o monitorovaní pokroku na úrovni členských štátov a pridružených krajín. Komisia bude zohrávať kľúčovú úlohu pri zriaďovaní a prevádzkovaní mechanizmu EMM pre vnútroštátne orgány a zainteresované strany z oblasti výskumu. Prvým krokom bolo vykonanie prieskumu o EVP zo strany Komisie s cieľom zistiť pokrok pri vykonávaní príslušných opatrení určených v oznámení o EVP v rámci verejných výskumných organizácií.

4.1 Výskumní pracovníci

Základom tohto procesu bola realizácia šiestnástich opatrení, ktoré majú podporiť mobilitu, prípravu a kariérny rozvoj výskumných pracovníkov so zameraním sa na také aspekty, ako je otvorený, transparentný nábor založený na zásluhách, spustenie portálu „EURAXESS – hlas výskumných pracovníkov“, ktorý zabezpečí priamu komunikáciu s jednotlivými výskumnými pracovníkmi, vytvorenie pracovnej skupiny, ktorá bude navrhovať riešenia možného celoeurópskeho doplnkového dôchodkového fondu (fondov) pre výskumných pracovníkov, spolupráca so zúčastnenými stranami v oblasti výskumu s cieľom vymedziť a uplatňovať zásady prístupu k národným grantom a ich prenosnosti alebo osobitný postup prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vedeckého výskumu.

Riadiaca skupina EVP pre ľudské zdroje a mobilitu pomohla pripraviť a spracovávať príslušné iniciatívy, najmä prostredníctvom predloženia záverečnej správy a odporúčaní pracovnej skupiny pre otázky ľudských zdrojov vrátane stratégie ľudských zdrojov pre výskumných pracovníkov (HR4R), založenia nových pracovných skupín pre inovačné doktorandské programy a profesionálny rast výskumných pracovníkov a prostredníctvom predloženia správy vedeckých pracovníkov za rok 2012 týkajúcej sa dosiahnutého pokroku.

4.2 Spoločná tvorba programov

S cieľom podporiť proces spoločnej tvorby programov Komisia v roku 2012 spustila koordinačné a podporné opatrenia, ktoré budú podporovať päť zo šiestich iniciatív spoločného plánovania (JPI) z druhej vlny: Spájanie vedomostí v oblasti klímy v prospech Európy, Zdravé a produktívne moria a oceány, Dlhší a lepší život – potenciál a výzvy spojené s demografickými zmenami, Mikrobiologická výzva – vznikajúca hrozba pre ľudské zdravie a Výzvy v oblasti vody pre meniaci sa svet. Objavila sa aj ďalšia výzva na možnú podporu 6. JPI, Mestská Európa – globálne výzvy, lokálne riešenia, Spoločné európske riešenia v roku 2013.

⁸ SWD(2012) 212, pracovný dokument útvarov Komisie – Posúdenie vplyvu sprevádzajúce oznámenie (2012)392 final.

⁹ EARTO, EUA, LERU, NordForsk a Science Europe.

V roku 2012 sa prijali strategické programy výskumu pre tri zo štyroch JPI z prvej vlny – Neurodegeneratívne ochorenia vrátane Alzheimerovej choroby, Poľnohospodárstvo, potravinová bezpečnosť a zmena klímy, Zdravým stravovaním za zdravý život. V týchto programoch sú vymedzené činnosti, ktoré sa budú realizovať v najbližších rokoch. V rámci JPI o kultúrnom dedičstve a globálnej zmene, novej výzve pre Európu, bola spustená pilotná výzva, a začiatkom roku 2013 by sa mal pre ňu prijať strategický program výskumu.

S cieľom uľahčiť prebiehajúci proces spoločnej tvorby programov o cezhraničnej spolupráci v oblasti výskumu Komisia navrhla členským štátom a zúčastneným stranám dve nové opatrenia – označenie ERA (EVP) a zladené (synchronizované) výzvy. Komisia začala diskusiu so zainteresovanými stranami s cieľom spustiť pilotné činnosti do roku 2014.

4.3 Výskumné infraštruktúry

Európska komisia naďalej úzko spolupracovala s Európskym strategickým fórom o výskumných infraštruktúrach (ESFRI), aby do roku 2015 bolo možné dokončiť alebo spustiť 60 % projektov z plánu ESFRI. V roku 2012 bolo uverejnených 15 národných plánov a sedem bolo ešte v príprave.

V roku 2012 sa zintenzívnilo úsilie využívať štrukturálne fondy na výstavbu projektov ESFRI. Sústredilo sa na prvé dve zariadenia vrátane projektu ELI (extrémne ľahká infraštruktúra), ktorý sa má zrealizovať v Českej republike (290 miliónov EUR) a Rumunsku (180 miliónov EUR) do roku 2016.

V roku 2012 Komisia navrhla zmenu nariadenia, ktorým sa zavádza právny rámec pre Konzorcium pre európsku výskumnú infraštruktúru (ERIC), ktorou sa má uľahčiť vytváranie a fungovanie veľkých výskumných infraštruktúr, do ktorých je zapojených niekoľko európskych krajín. Hoci jednotné a včasné vykonávanie tohto nariadenia v jednotlivých členských štátoch zostáva problémom, podarilo sa zriadiť spoločnú infraštruktúru v oblasti jazykových zdrojov a technológií (CLARIN ERIC) a Komisia posudzuje žiadosti o sedem ďalších projektov (ECRIN, EURO-ARGO, prieskum ESS, BBMRI, EATRIS, DARIAH, C-ERIC).

Rada 11. decembra 2012¹⁰ zdôraznila potrebu obnoviť a prispôsobiť mandát ESFRI tak, aby zodpovedajúcim spôsobom riešil existujúce úlohy, potrebu zabezpečiť, aby sa po komplexnom posúdení nadväzovalo na už prebiehajúce projekty ESFRI, ako aj potrebu uprednostniť projekty v oblasti infraštruktúry uvedené v pláne ESFRI.

Komisia súčasne zriadila skupinu odborníkov na vysokej úrovni, ktorá má posúdiť priebeh podpory EÚ v rámci programu Horizont 2020. Takisto začala konzultácie o budúcej výskumnej činnosti zamerané na širšie a efektívnejšie cezhraničné využívanie existujúcich výskumných infraštruktúr.

4.4 Univerzity: program modernizácie

Štúdia vypracovania štruktúrovaných inovačných programov odbornej prípravy doktorandov prinesie usmernenie k štruktúrovaným programom v celoeurópskom meradle. Pilotná výzva týkajúca sa „katedier EVP“ pre konvergenčné regióny má uľahčiť štrukturálne zmeny na vysokých školách a iných výskumných organizáciách s cieľom podporiť excelentnosť, a tým

¹⁰ Závery z 3208. zasadnutia Rady pre konkurencieschopnosť.

zlepšiť ich výkonnosť pri konkurenčnom financovaní výskumu. Zároveň sa pripravila štúdia uskutočniteľnosti, ktorá má posúdiť najlepší spôsob zriadenia európskeho akreditačného mechanizmu do riadenia ľudských zdrojov podľa zásad charty a kódexu na univerzitách a výskumných inštitúciách financovaných z verejných zdrojov.

4.5 Otvorený prístup, prenos znalostí a digitálny EVP

V programe Horizont 2020 je zakotvený otvorený prístup. Členské štáty boli vyzvané, aby vymenovali národný referenčný bod, ktorý uľahčí výmenu informácií a umožní vzájomné učenie. Komisia plánuje zorganizovať prvé stretnutie národných referenčných bodov zamerané na výmenu získaných skúseností a osvedčených postupov.

V roku 2012 bola zriadená expertná skupina pre prenos znalostí s cieľom poskytovať hĺbkové analýzy a odporúčania. Komisia predstavila štúdiu, v rámci ktorej vypracuje usmernenia k hlavným otázkam, ktoré môžu účastníci upraviť vo svojich dohodách o konzorciu. Pracovná skupina ERAC pre prenos vedomostí poskytla usmernenia a spätnú väzbu k pokroku pri monitorovaní uplatňovania odporúčania Komisie v oblasti duševného vlastníctva a kódexu správania¹¹.

Digitálny EVP bude podporovať poskytovanie elektronických infraštruktúr, bezproblémový cezhraničný prístup k digitálnym výskumným službám, ako aj zavádzanie koncepcie e-Science a rozvoj súvisiacich politík. Táto spolupráca sa začala v roku 2012 začlenením iniciatívy Digitálny EVP do navzájom súvisiacich štruktúr a činností EVP vrátane interakcií platforiem zúčastnených strán a systematického sledovania komunikačných opatrení EVP. Elektronické infraštruktúry umožňujú tvorbu, šírenie a využívanie znalostí v Európe a podporujú spoluprácu medzi vedcami. V roku 2012 sa pozornosť zameriavala na vedu a techniku s podporou údajov (EUDAT, OpenAIRE), výpočtovú infraštruktúru (PRACE, EGI, Helix Nebula), výskumno-vzdelávaciu sieť GÉANT, virtuálne výskumne komunity a koncepciu e-Science. Medzi hlavné body patrí zverejnenie správy o vysoko výkonnej výpočtovej technike (oznámenie Európskemu parlamentu a Rade), rozvoj infraštruktúry podporujúce otvorený prístup a globálnu alianciu výskumných údajov (RDA), ako aj spustenie projektu Africa Connect, ktorý spája Európu so subsaharskou Afrikou.

5. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

K hlavným medzníkom v rámci tohto roka patrilo oznámenie s názvom Posilnenie a zameranie medzinárodnej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií: strategický prístup¹². Komisia v tomto oznámení navrhuje novú stratégiu medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií, predovšetkým s ohľadom na prípravu na program Horizont 2020.

Medzinárodná spolupráca v oblasti výskumu a inovácií nie je samoúčelná. Ide skôr o prostriedok, ktorým Únia dosahuje svoje ciele vyššej úrovne. Konkrétne to znamená posilnenie excelentnosti a prítlačivosti Únie v oblasti výskumu a inovácií a jej hospodárskej a priemyselnej konkurencieschopnosti, riešenie globálnych spoločenských výziev, ako aj podporu vonkajších politík Únie.

V stratégii je definovaný dvojaký prístup k dosiahnutiu týchto cieľov:

¹¹ COM(2008) 1329.

¹² COM(2012) 497 zo 14. 9. 2012.

Program Horizont 2020 bude otvorený účasti subjektov z celého sveta, hoci sa zreviduje prístup k poskytovaniu finančných prostriedkov z rozpočtu Únie týmto subjektom. Prostredníctvom tohto všeobecného otvorenia budú mať európski výskumní pracovníci možnosť spolupracovať so svojimi partnermi z tretích krajín na témach podľa vlastného výberu.

V prípade záujmu o spoluprácu v jednotlivých témach a s uvedenými krajinami alebo regiónmi sa budú rozvíjať ciele aktivity. Zoskupia sa do viacročných plánov.

Neoddeliteľnou súčasťou stratégie bude aj rad prierezových tém:

- Dôjde k posilneniu partnerstva s členskými štátmi nadväzujúc na prácu strategického fóra pre medzinárodnú vedecko-technickú spoluprácu;
- V spolupráci s našimi medzinárodnými partnermi sa budú vytvárať a podporovať spoločné zásady vykonávania medzinárodných výskumných a inovačných aktivít s cieľom zabezpečiť globálne a rovnocenné podmienky. Prispieje k tomu aj novozaložená Globálna rada pre výskum – dobrovoľné fórum zriadené na výmenu osvedčených postupov a vypracovanie spoločných zásad.
- Nastane užšia koordinácia s ostatnými politikami Únie so silným vonkajším rozmerom, ako aj s činnosťami medzinárodných organizácií a viacstranných fór.

Vykonávanie stratégie bude úzko prepojené s programom Horizont 2020. S cieľom posilniť riadenie sa Komisia zaviazala zverejňovať každé dva roky – počínajúc od začiatku roku 2014 – správu o pokroku. V apríli 2012 sa v španielskej Barcelone zišlo 350 špičkových vedcov a tvorcov politík z viac ako 30 krajín Európskej únie a Stredozemia, aby vytvorili nové partnerstvá v oblasti výskumu a inovácií. Navrhla ho Európska komisia ako súčasť reakcie Únie na politické zmeny, ktoré prebiehajú v južnej oblasti Stredozemia, a v súvislosti s programom Horizont 2020. Táto konferencia spustila proces smerujúci k spoločnému euro-stredozemskému programu výskumu a inovácií.

6. HORIZONT 2020 – RÁMCOVÝ PROGRAM PRE VÝSKUM A INOVÁCIE (2014 – 2020)

V programe Horizont 2020 sa prvýkrát spája celkové financovanie výskumu a inovácií v EÚ v jednom programe, ktoré bude zamerané na tri kľúčové priority: posilnenie vedúceho postavenia EÚ na celosvetovej úrovni v oblasti vedy, posilnenie vedúceho postavenia odvetvia priemyslu v oblasti inovácií, ako aj pomoc pri riešení závažných problémov všetkých Európanov v rámci mnohých spoločenských otázok.

Výbor pre priemysel, dopravu a výskum (ITRE) Európskeho parlamentu prijal 28. novembra 2012 s absolútnou väčšinou tri zo štyroch správ o balíku Horizont 2020. Rada EÚ dosiahla čiastočné všeobecné smerovanie k nariadeniu o rámcovom programe (31. mája 2012), k pravidlám súvisiacim s nariadením týkajúcim sa účasti a šírenia (10. októbra 2012) a k rozhodnutiu o osobitnom programe (11. decembra 2012).

To poskytuje veľmi dobrý základ pre trojstranné rokovania medzi inštitúciami EÚ s cieľom uzavrieť riadny legislatívny postup k balíku Horizont 2020 odsúhlasením v prvom čítaní do konca roka 2013.

7. SIEDMY RÁMCOVÝ PROGRAM

7.1. Vykonávanie pracovných programov v roku 2012

V roku 2012 bolo uzatvorených 53 výziev na predkladanie návrhov s celkovým predbežným rozpočtom 4,4 miliardy EUR. Oprávnených návrhov bolo celkovo 17 374, pričom 3 089 z nich bolo vybraných na financovanie, čo predstavuje úspešnosť návrhov 17,78 %.

Do všetkých oprávnených návrhov sa zapojilo spolu 70 059 žiadateľov, pričom celkové náklady na projekty tvorili sumu 36,99 miliardy EUR a celkový požadovaný príspevok z EÚ predstavoval sumu 30,78 miliardy EUR. Do vybraných návrhov sa zapojilo spolu 14 821 žiadateľov, pričom celkové náklady na projekty tvorili sumu 6,92 miliardy EUR a celkový požadovaný príspevok z EÚ predstavoval sumu 4,98 miliardy EUR. Celková úspešnosť v prípade žiadateľov bola 21,16 % a v prípade požadovaných príspevkov EÚ 16,18 %.

7.2. Pracovné programy v roku 2013

V rámci výziev na predkladanie návrhov na rok 2013 boli v júli 2012 prijaté návrhy vo výške zhruba 8,1 miliardy EUR, ktorými sa podporia projekty a iniciatívy zamerané na posilnenie konkurencieschopnosti Európy a riešenie otázok ľudského zdravia, ochrany životného prostredia a hľadania nových riešení na narastajúce problémy spojené s urbanizáciou a zaobchádzaním s odpadom.

Pracovné programy sa vyznačujú niektorými z týchto charakteristík:

- Výzvy sa zameriavajú na inovácie a rad spoločenských problémov, čím nadväzujú na program Horizont 2020.
- Na tematické priority výskumu je vyčlenených celkovo 4,8 miliardy EUR. Priemyselné inovácie sa podporia prostredníctvom činností úzko spojených s trhom, ako je napríklad pilotné testovanie, predvádzanie, normalizácia a prenos technológií. Formou výziev na predkladanie návrhov a zodpovedajúcich súkromných investícií sa realizujú tri verejno-súkromné partnerstvá zriadené v rámci európskeho plánu na oživenie hospodárstva. Výzvy sú veľmi dôležité pre priemysel, kde účasť odvetvia predstavuje viac ako 50 % a približne 30 % z celkového objemu finančných prostriedkov EÚ ide malým a stredným podnikom.
- Osobitná pozornosť sa bude venovať malým a stredným podnikom (MSP) v balíku v hodnote až 1,2 miliardy EUR. Balík zahŕňa opatrenia v sume 150 miliónov EUR na záruky, s cieľom získať 1 miliardu EUR na pôžičky pre MSP a podniky so strednou kapitalizáciou.
- Približne 2,7 miliardy EUR pomôže upevniť miesto Európy ako destinácie svetového významu pre výskumných pracovníkov, a to predovšetkým prostredníctvom individuálnych grantov Európskej rady pre výskum (1,75 milióna EUR) a akcií Marie Skłodowskej-Curie (963 miliónov EUR) na výskumnú prípravu a mobilitu.
- Spúšťa sa nová iniciatíva Katedry európskeho výskumného priestoru, ktorá má pomôcť riešiť rozdiely v miere inovácií. V rámci pilotnej výzvy v hodnote 12 miliónov EUR sa vyberie celkovo päť katedier EVP, ktoré budú fungovať na univerzitách alebo iných oprávnených výskumných inštitúciách v menej rozvinutých regiónoch v piatich rôznych krajinách EÚ.

- Inovačné tematické výskumné priority týchto výziev zahŕňajú: približne 155 miliónov EUR na prioritu Oceány budúcnosti na podporu udržateľného rastu v morských a námorných odvetviach, približne 365 miliónov EUR na technológie, ktoré zmenia mestské oblasti na udržateľné „inteligentné mestá a obce“, približne 147 miliónov EUR na boj proti baktériám rezistentným na lieku a takmer 100 miliónov EUR vyčlenených na inovačné riešenia riadenia zdrojov pitnej vody.
- Výzvy podporujú aj ciele financovania výskumu IKT v rámci digitálnej agendy, kde je takmer 1,5 miliardy EUR určených na tematickú oblasť informačných a komunikačných technológií.
- Predpokladá sa, že investície v sume 8,1 miliardy EUR vytvoria ďalších 6 miliárd EUR verejných a súkromných investícií do výskumu a podľa odhadov z krátkodobého hľadiska zvýšia zamestnanosť o približne 210 000 miest a počas obdobia 15 rokov vygenerujú ďalších 75 miliárd EUR v raste.
- Celkový rozpočet EÚ na výskum na rok 2013 vo výške 10,8 miliárd EUR – vôbec najväčší v histórii rámcových programov Európskej únie – zahŕňa aj prostriedky nad rámec pracovných programov, ako napríklad na výskum jadrovej energetiky (993 miliónov EUR) v rámci Zmluvy o Euratome, spoločné technologické iniciatívy so zástupcami priemyslu (751 miliónov EUR) a verejno-súkromné partnerstvá s členskými štátmi. Celkový rozpočet zahŕňa aj finančné prostriedky na Spoločné výskumné centrum Komisie¹³.

7.3 Hlavné body

7.3.1 Inovácie

Pracovný program RP7 v roku 2013 zahŕňa viac činností, ktoré sú bližšie k trhom a používateľom, ako aj viac podpory pre prenos výsledkov z laboratórií na trh. Inovačné MSP a podniky so strednou kapitalizáciou získajú viac podpory, čo sa týka prístupu k rizikovému financovaniu, vďaka uvedeniu nového programu protizáruk v rámci nástroja RSFF pre MSP (RSI), ktorý dopĺňa systém záruk úspešne spustený v roku 2012.

Viac podpory získajú aj verejno-súkromné partnerstvá. V rámci viacerých tém sa experimentuje s obstarávaním vo fáze pred komerčným využitím, a to pri spolufinancovaní skutočných spoločných obstarávaní aj pri podpore budovania sietí a prípravných prác. Inovácie vo verejnom sektore sú čoraz dôležitejšie a zahŕňajú podporu inovačných riešení vo verejnej správe, ako aj v službách verejného sektora. Sociálna inovácia sa v rôznych podobách podporuje v rámci väčšiny tém, a to formou opatrení sociálnych inovácií, ako aj sociálno-ekonomického výskumu.

Čoraz viac tém zahŕňa tiež osobitnú podporu pre využitie sľubných existujúcich výsledkov výskumu bez ohľadu na ich pôvod a bez ohľadu na to, či boli financované z EÚ alebo nie. Tieto opatrenia zahŕňajú nadväzujúce financovanie určené priamo pre výsledky výskumného projektu, ako aj na podporu sietí zameraných na umožnenie ich využívania.

¹³ Informácie o priamych činnostiach RP7 v roku 2012 možno nájsť vo výročnej správe Spoločného výskumného centra Komisie <http://ec.europa.eu/dgs/jrc/index.cfm?id=2530>.

7.3.2 Šírenie

Šírenie výsledkov výskumu financovaného EÚ zohráva kľúčovú úlohu pri budovaní Európskeho výskumného priestoru, podpore otvorenosti a v rámci využívania tvorivého potenciálu Európy. Komisia podporuje šírenie výsledkov výskumu prostredníctvom poskytovania finančných prostriedkov v rámci projektov na aktívne šírenie výsledkov. Komisia takisto aktívne zvyšuje informovanosť verejnosti o výsledkoch financovaného výskumu a poskytuje online prístup k výsledkom prostredníctvom služby CORDIS¹⁴, informačnej služby Spoločenstva pre výskum a vývoj a archívu publikácií Spoločného výskumného centra¹⁵.

Komisia okrem toho skúma možnosť prekročenia rámca súčasných činností a ďalšieho zlepšovania šírenia, oznamovania a využívania výsledkov výskumu financovaného z EÚ.

7.3.3 Zjednodušenie

Činnosti v roku 2012 vychádzali z podnetu, ktorý vyšiel z oznámenia o zjednodušení¹⁶ a následnej debaty. V praxi sa realizovala séria opatrení, ktoré získali všeobecnú podporu.

Ďalej došlo k vývoju portálu pre účastníkov projektov v oblasti výskumu a inovácií, pričom sa zaviedli nové služby pre účastníkov a zlepšila sa použiteľnosť systému.

Výsledky diskusie o zjednodušení prispeli aj k revízii nariadenia o rozpočtových pravidlách a k nadobudnutiu účinnosti pravidiel jeho uplatňovania. K hlavným bodom ovplyvňujúcim granty z rámcového programu patria:

- zrevidované pravidlá týkajúce sa oprávnenosti DPH s cieľom zjednodušiť finančné riadenie grantov v oblasti výskumu a inovácií, napríklad v prípade univerzít a iných verejných výskumných orgánov,
- zrušenie povinnosti vytvárať a oznamovať úroky. V súčasnosti platí táto povinnosť a vyžaduje si značné administratívne úsilie a náklady v súvislosti s otvorením a správou samostatných účtov a správou registra výnimiek pre organizácie, ktoré si v dôsledku vnútroštátnych právnych predpisov nemôžu otvoriť úročené účty.

7.3.4 Plnenie cieľa v oblasti MSP

Európska komisia úzko monitoruje účasť MSP na 7. rámcovom programe. V súlade s cieľom stanoveným v legislatívnom balíku venuje osobitnú pozornosť financovaniu MSP v rámci programu Spolupráca. Cieľom je dosiahnuť, aby minimálne 15 % finančných prostriedkov zo špecifického programu Spolupráca išlo malým a stredným podnikom.

Celého RP7 sa do konca roka 2012 zúčastnilo 18 589 malých a stredných podnikov. Príspevok EÚ pre MSP dosiahol približne 4,8 miliardy EUR.

Cieľ 15 % sa podarilo dosiahnuť už koncom roka 2011, kedy MSP získali 15,3 % z prostriedkov EÚ v programe Spolupráca. V roku 2012 sa toto číslo ešte zvýšilo. Podiel príspevkov EÚ určených pre MSP v rámci programu Spolupráca dosiahol na konci roka výšku 16,6 %.

¹⁴ <http://cordis.europa.eu/>.

¹⁵ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/>.

¹⁶ KOM(2010) 187.

Výrazný nárast podielu rozpočtu určeného malým a stredným podnikom možno pripísať posilneniu opatrení zameraných na MSP v pracovných programoch na roky 2011 a 2012. Ďalší pokrok sa očakáva v pracovnom programe na rok 2013.

8. VYHLIADKY NA ROK 2013

V roku 2013 bude Komisia naďalej vykonávať akcie iniciatívy Inovácia v Únii. Predstaví správu Stav iniciatívy Inovácia v Únii 2012 – urýchľujúca zmena. Vzhľadom na pokračujúcu krízu však Európa potrebuje urobiť viac pre to, aby sa iniciatíva Inovácia v Únii stala realitou. EÚ a jej členské štáty musia urýchliť spoločné úsilie a prehĺbiť stratégiu Inovácia v Únii. Komisia v roku 2013 začne proces reflexie o príprave ďalších krokov pre prehĺbovanie iniciatívy Inovácia v Únii.

V roku 2013 vypracuje prvú správu o pokroku v oblasti EVP, ktorá bude zahŕňať porovnanie akcií oznámených členskými štátmi v ich národných programoch reforiem (NPR) s východiskovým stavom z roku 2011. Počnúc rokom 2014 sa začne uskutočňovať úplné posúdenie pokroku pri realizácii EVP.

V júli 2013 Komisia plánuje predložiť návrhy k niekoľkým iniciatívam verejno-súkromných partnerstiev a partnerstiev medzi verejnými subjektmi.

Predpokladá sa, že balík Horizont 2020 bude prijatý do konca roka 2013. Komisia podnikne všetky prípravné práce a prijme nevyhnutné opatrenia, aby zabezpečila plynulý rozbeh programu a jeho vykonávanie.